

DISSERTATIO CRITICA
DE
ORTU ET INCREMENTIS
LINGUAE LATINAE,

QUAM,

VENIA ORDINIS AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM
AD AURAIUM INCLYTUM ATHENAEUM,

P. P.

JOHANNES GABRIEL LINSÉN,

PHILOSOPHIAE MAGISTER,

ET

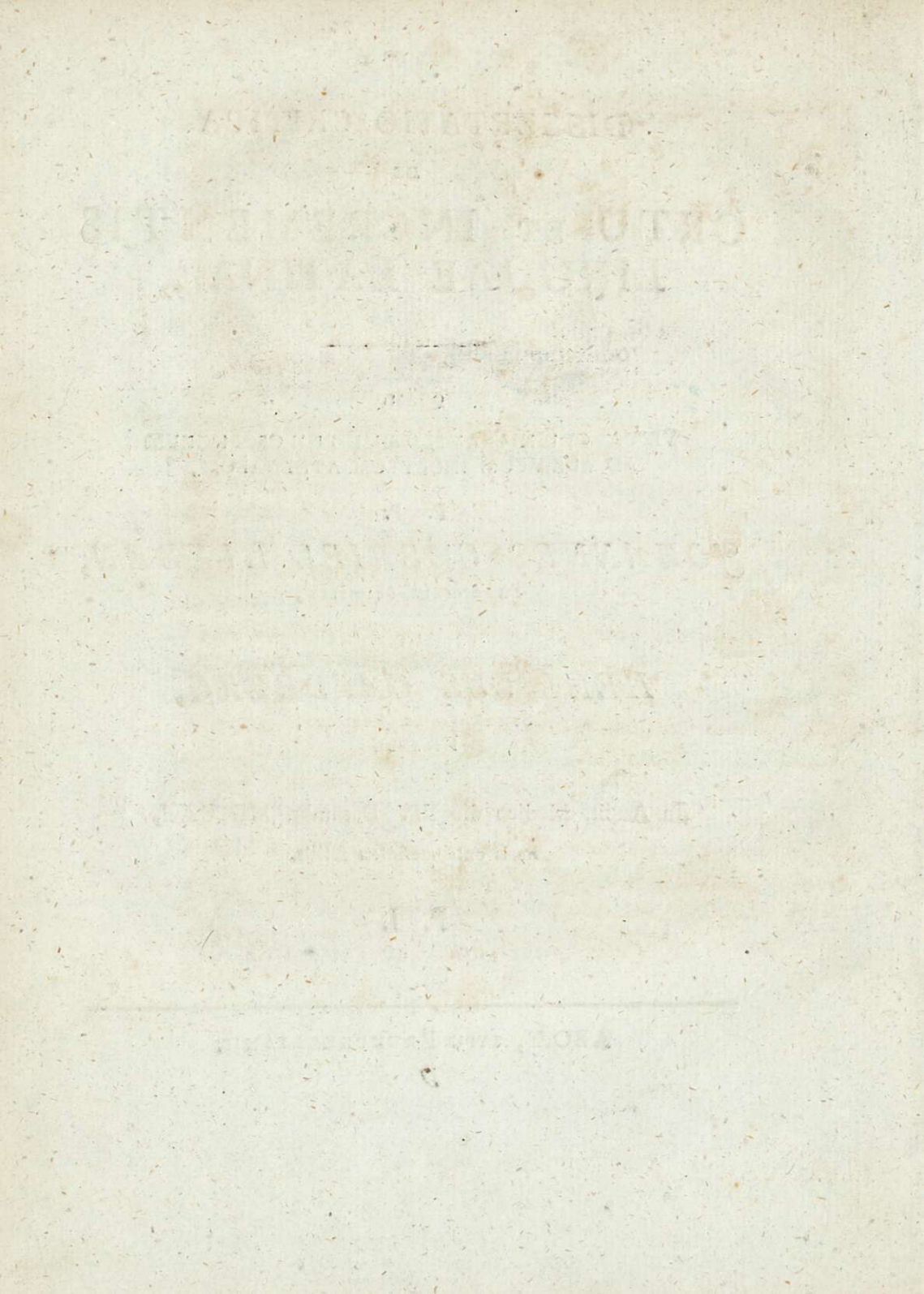
HENRICUS GARDBERG,

STIPENDIARIUS PUBLICUS,
NYLANDI.

In Audit. Medico die XIV Decembr. MDCCCXI,
horis ante meridiem solitis.

P. L.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

Locorum instar amcenorum, quæ per cœlum nocturnum
tenuis gradientis inter nubes taciturnæ lunæ languide
illustrantur radiis, facies sese nobis offert antiquitatis, floræ
artium & litterarum nobilitatæ. Ambulantis enim solitarie in
illis vehementer ut commovetur animus, visu & nemoris for-
ma arborum polymorpha admirandi, quod dulce etiam philo-
sophiæ personat carmen, rivuli leniter fluentis murmure mix-
tum, & ex altera parte montium ætiorum, longasque in
adjacentem sinum porrigentium umbras, — nec tamen oculi
veram valent speciem rei ullius rite discernere: — haud ali-
ter pulchra & sublimia antiquæ culturæ contemplantibus monu-
menta sensus in pectore excitatur vividus & venerabundus,
frustra tamen conantibus, divinam præci illius ævi indolem
penitus cognoscere atque perspicere. Mancum scilicet hoc &
difficillimum antiquitatis cognoscendæ studium efficit non ja-
ctura tantum variorum eo tempore editorum eximii ingenii
artisquæ exquisitæ speciminum, ingens quidem illa vereque
lucenda, sed ipse etiam genius valde singularis, qui semotis
illis sæculis viventium omnem moderatus fuit cogitandi &
agendi

agendi rationem. Quæ ipsa res, etsi tanta parit incommoda, simul tamen incitamentum censeretur optimum, quo fortiter omnes impelli fas est veritatis cultores ad indefessam huic cognitioni acquirendæ dicandam operam. Patet enim, antiqui ævi culturam in eo fuisse insignem, quod ad phantasmam atque sensus hominis formandos in primis esset idonea, gentesque antiquas in ea re adeo excelluisse, ut recentiori cuivis palmam præripuerint. Cujus rei causam indaganti mox erit affirmandum, ne potuisse quidem aliter fieri. Convenientissimum enim est ordini, perfectioni & a diversis hominibus & a toto genere consequendæ præscripto, ut hæ animi facultates primæ maturescant. Quarum vero ad promovendam maturitatem maxime fuit necessarium, rapide ipsas ad omne percipiendum pulcrum in rerum circa hominem fusarum natura obvium allici: quo nutritæ læte germinarent floribusque superbirent svavissimis. Quo autem ineffabili pulcri amore antiquorum fuerit imbutum pectus, non sine summa animadvertere licet admiratione. Videbatur inter ipsos hicce amor, quasi numen quoddam in terram delapsum, suis in vestigiis novum & amabilissimum sparsisse decus. Humanitatem maxime honestabat, illam sibi eligens in terra sociam, tenerrimoque affectu amplectens. Etsi vero vultum comiti amatæ plebe conspiciendum non præbuit, perpetuo se eidem celans crepusculo, nihil tamen eorum consortio fuit dulcius. Consertis ambulabant manibus: amplexi semet invicem in gelida umbra quieti indulgebant: otium illos ubique circumdabat solenne & divinum. Neque hic dedignatus est se illius facere æqualem, nec illa neglexit superiorem ignoti amici indolem imitari. Sic lætior erat rerum lætarum usus,
cum

cum ambo iisdem fruerentur: amaris ipsis dulcedinem quandam admiscebant communes lacrimæ. Ignoscatur nobis, antiquitatis culturam depingendi studio insolenti hac ausis uti imagine. Addit audaciam ipsius rei mira sublimitas & majestas. Voluimus quidem his indicare, laudatæ culturæ vi atque natura esse factum, ut animus mortalium, eadem probe expolitus, perfectissimæ formæ cum adoraret pulcritudinem, — principia quidem ejus explorata non habens, voluptatis tamen inde ortæ plenus, — totam rerum naturam ad cœleste quoddam auxerit pretium, humanitatemque ibi eminentem cum ipsa divinitate conjunxerit. Quamobrem apud antiquos in omni victu atque cultu, in rebus & domesticis & civilibus & sacris luculenter impressa fuit effigies sanctæ omneque morventis pectus pulcritudinis. Artes vero elegantes, & præcipue decus illud ceterarum venustissima Poësis, huic certe antiquitatis genio & natales & absolutissimam, qua unquam sunt gavissæ, debent perfectionem: quod vel fide monumentorum non consulta facillime quisque oportet intelligat.

Viam vero longe aliam recentioris ævi ingresa est cultura. Cum enim ratio humana, ad cogitandum jam matura, rerum causas cognoscendi cupidissima omnia sibi sumeret perscrutanda, veritatis quæcunque involucra tollens ipsas etiam pulcri laceravit formas. Elanguit tum phantasie vigor sensuumque evanuit ardor. Ac veluti quondam formosissimus ille Paphius Amor, cum lampadis lumine illum dormientem spectasset amata Psyche, olei stilla e somno experrectus aufugit: sic, Philosophiæ accensa tamquam lucerna, pulcri, qui ipsam foverat, ab entusiasmo humanitas se relictam mœsta

A 2

vidit,

vidit. Culturam igitur antiquorum æstheticam nostra exceperit subtilis magis atque philosophica: cujus non amplius auxilio divinitas deducta est in terram humanitati locianda, sed e contrario divinitatem quæstura æthera petit humanitas. Perfecta tamen atque consummata non nisi ea est, in qua utraque, tam æsthetica quam philosophica, æque continetur. Satis autem cum constet, cohortari jam nos omnia ad veritates perscrutandas abstrusissimas: gravissimum profecto humani generis est negotium, ut memoria saltem culturæ istius antiquæ, quam fieri potest vividissime, excitetur, animusque noster, illarum hebetatus caligine, hujus lætissimam intuendo viriditatem reficiatur atque recreetur.

Cui tamen sententiæ a quibusdam forte occurreret quærentibus: licitumne sit adulto maturique ingenii viro, somniis teneri blandissimis, quæ adolescentis illius alma creavit phantasia, hisque inhærentem rerum seriarum stulte negligere curam? Humanumque an ultra deceat genus, peracto ævo, quo phantasiæ atque sensus cultura viguit maxime, rationis suæ gravissimo jam studio excolendæ oblitum, ad prisca reverti tempora, pulcrisque tum exhibitis denuo immerari imaginibus? Respondere autem liceat: homini quidem adulto minime convenire, ut reminiscendis totus inhæreat blandimentis & deliciis, quas innocens anxiusque vacua curis in somnio quasi ei olim præbuit juvenilis ætas: quod quidem vix valet, si etiam vellet. Neque tamen omnem earum amittere debet memoriam. Recolat vivide dies illos placidos & serenos, quibus

integer vitæ scelerisque purus

omne amavit verum, pulcrum & honestum, animo illud ardenti quærens: neque unquam est dubitandum, quin pie servata hæcce memoria præsentis ejus vitæ maximo sit futura emolumento. Felicem oportet se censeat, judicio jam gaudens certiori, si, bonum aliquid & præclarum effecturus, eadem adhuc nobili calefcere sentiat pectus suum alacritate, qua juvenis fuit imbutus. Olim res vidit obscurius: & quamquam ardentissimus sæpe tum inania visumque fallentia est complexus. Jam autem vera discernens tantum ista æque amet. En tabulam, necessitatem commercii tibi pingentem, quod habere debet cultura generis humani recentior cum antiqua! Illa enim prohibet, ne incerta pro certis, falsa pro veris habeamus: hac opus est, ut simulentur vires nostræ, promptæque effingantur ad res gerendas, nec unquam tabescant aut torpeant. Antiquorum enim doctrina, ut phantasiam atque sensus opportune formavit, ita ad pectora quoque pietate imbuenda fuit valde fructuosa. Minus quidem perspecta illis erant officiorum fundamenta: attamen intime pulcritudinem justî & honesti senserunt, nullaque recusata devotione sanctam virtutis imaginem, imis præcordiis repositam, agendorum enisi sunt ratione exprimere.

Varia quidem sunt monumenta, temporis injuriis nondum læsa, quæ ad utilissimam hanc antiquitatis cognitionem comparandam conducant. Cetera autem omnia gentium eximio isto humanitatis cultu eminentium linguæ longe superant. Dux imprimis sublimes sese erigunt, perscrutantibusque antiquitatem
non

non minoris sunt æstimandæ, ac per noctem navigantibus quondam fuit pharus Alexandrinus. Græcam & Latinam his insigniri, quis non intelligit? Quæ enim ex aliis hauriri potest monumentis notitia, muta plerumque est atque mortua, conjiciendi tenuem ansam præbens; lucidam & vivam auctorum comprehendunt scripta, linguis hisce inclytis exarata. Sacra igitur illa exemplaria manu indefesa versantes, retro ad antiqua perducimur tempora: reviviscit nobis clarum mortalium genus, innumera ante sæcula florens: delectamur quodammodo illius commercio, vinculisque soluti morum nostrorum minorum, vitæ initiamur excelsæ simplicitateque solemniori decoræ. HOMERUM legisti & VIRGILIUM, legisti PLATONEM & CICERONEM; neque vera hæc esse dubitabis. Concedas oportet te evolvisse libros, quibus nulla ætas pares conficiet, dure nisiingas, cunctum genus humanum olim rapsurum esse in barbariem, & deinde ex integro ad cultum, quo jam fruitur, persequendum lente denuo contenturum. Quod si tamen in scriptis a WIELAND & GOETHE editis genium spirare sentis haud ignobilem antiquitatis, Musa Latiali atque Græcanica illos fuisse inflatos, non est quod dubites. Omnium autem maxime Gallici auctores felici hac caruerunt sorte: quod superbia effecit gentis, linguæ vernaculæ celebritate orta. Poësis quidem Gallica quantum a nativa differat antiquitatis indole, neminem fugit. Neque summus ipse VOLTAIRE est excipiendus. Aulicis constrictam vestibibus Musam illius credas incedere (a). Eluceat forte ex his pretium Litte-

a) Impudenter forsitan heic loqui multis videamur. Quid autem, quæso, amplius requiritur ad nos excusandos, quam propria

Litteraturæ Classicæ statuendum insigne, "Quam multas nobis imagines, inquit CICERO, non solum ad intuendum, verum etiam ad imitandum, fortissimorum virorum expressas, scriptores & Græci & Latini reliquerunt! (b)." At tu tamen, immortalis vir, prælagire haud potuisti, quot præclaras non fortissimorum tantum imagines, verum etiam humanissimorum, & tua & ceterorum, quos laudibus extulisti, scriptorum relictura essent sæculis intuendas atque imitandas remotissimis volumina. His quidem impulsus PETRARCA scholasticam mediæ ævi sustinuit vanitatem: hæc semper mentem humanam, per spatia nimis evagantem metaphysica, in gyrum reducent sanæ

hujus auctoris attulisse verba, contemptum turpem totius antiquitatis exprimentia? "En effet, inquit, il n'y a pas un de nos capitaines de vaisseau, pas un seul de nos pilotes, qui ne soit cent fois plus instruit, que tous les Argonautes. Hercule, Thésée & tous les héros de la guerre de Troie n'auraient pas tenus devant six bataillons commandés par le grand Condé ou Turenne, ou Marlborough. Thalès & les Pythagores n'étaient pas dignes d'étudier sous Newton. Alcine & Armide valent mieux, que toutes les poésies grecques ensemble. Mais les premiers venus s'emparent du temple de la gloire: le temps les y affermit, & les derniers trouvent la place prise." Vide notam poemati subiectam: *Ode pour Messieurs de l'Académie des sciences, qui ont été sous l'équateur & au cercle polaire, mesurer des degrés de latitude*, in *Oeuvres de M. DE VOLTAIRE*, editionis in Bibliotheca nostra Academica asservatæ Tome XII:me, p. 238. (PORTHAN, *Hist. Biblioth. Acad. Abboën.* p. 362.) Quid dicere potuit indignius splendidissimum illud & simul superbissimum ingenium?

b) ORAT. PRO AULO LICINIO ARCHIA POËTA, c. VI, l. 14.

sanæ sapientiæ. Quin ipsa jam Philosophia, monstrante viam SCHELLING, festinare videtur repetitum ferta, quibus admodum pulcris tempora ejus quondam PLATO innexuit. — Neque tamen in modo, quo materiem suam classici tractant auctores, laudatus hicce antiquitatis genius unice est cognoscendus: apparet luculentus in ipsius etiam linguæ artificio. Hæc enim, cultura illa in dies crescente formata, indolem ejus in succum suum, ut mos est loquendi, & sanguinem non potuit non convertere.

Lingua igitur Græca & Romana culturæ antiquæ cum recentiori illa connectendæ æstimari debent vel solæ pernecessaria instrumenta. Negligendasne eas putet verus quisquam litterarum cultor? Immo vero totius humani generis causa colendas. Quod quidem exploratum esse & haberi volumus, antequam in nobilem illam Romanorum civitatem propius figamus, Ortum contemplaturi & Incrementa, quæ per sæculorum cepit ordinem: juvenili pectore vim grate agnoscere, quam in ipsum etiam formandum humanam habuit. Critici quidem ingenii acumini uberissima sese aperiet Linguæ Latinæ pertractandæ materia: non nisi simplicem tabulam, aut si mavis narrationem tenellæ nostræ permittunt vines. Quam tamen simili ratione nobis ignoscendum optamus, ut hominem omnes excusant coram Belvedereensi statuem Apolline, cum oculis eruditis carens tacito illum adorat sensu, nec Apollini Winkelmanniana describere arte valet.

De Ortu Linguae Latinae disquisitio.

Limatur notio Ortui linguarum adfigenda: quarum etiam natales investigandi ratio exponitur. LINGUA LATINA, quæ primi in Italia usi sunt Aborigines posterique eorum Latini, a gente deinceps Romuli coli cæpta, e Celtica illa antiquissima derivanda est.

Querela omnium memoriam antiqui ævi repetere optantium cum sit frequentissima, natales linguarum, quæ olim in honore fuerunt, fataque tenerrimæ harum ætatis perscrutaturis, Cimmeriarum prorsus instar, occurrere tenebras, profundissimas quidem illas nec unquam penetrandas; non irritum tantum fore laborem huic nihilominus indulgentis rem adeo abstrusam indagandi cupidini, sed stultum etiam & risu dignum habendum esse haud pauci forte arguent. Vera autem ut fateamur, ægre mortalium pectora in aliam ita converti possunt naturam, quin semper aut præteritorum persequi festinent vestigia, aut futurorum avide omina speculentur. Quam igitur indolem, humanæ certe naturæ apprimè accommodatam, artes colentibus, quæ ad humanitatem pertinent, magis etiam esse propriam, non est, quod nimis miremur. Nec immerito linguarum fata describenti cuique idem concedendum jus videtur, quod etiam ut necessarium omnes sibi vindicant historici, in fabularum quærentes nebulis conditionem generis humani antiquissimam percontari, ut huic deinde conjectura quasi auguratæ, suam melius adnectant de rebus lucidioribus narrationem. Speramus igitur datum nobis iri in ortu Linguae Latinae rimando paullisper commorandi veniam.

Ariadnæo vero nullo rei obscuræ perveſtigaturi recessus ne adjuvari videamur filo, evolvere notionem ante placet Ortus linguarum univerſarum, methodumque, huic in ſingulis præpendendo aptam, ex illa rite evoluta elicere. Plene autem ut cognoscamus, quomodo oriantur linguæ, dialectorum, in quas diſcerpi ſolent diverſiſſimas, examinanda erit ratio: quæ ſcilicet, ad liquidum perducta, ipſam de origine mox ſolvat quæſtionem. Theoriam igitur Dialectorum delineare jam qualemcunque conabimur.

Mutari omnia ut lex jubet neceſſitatis inexorabilis: ita quoque linguarum, eidem ſubjectarum imperio, florent, cadunt, transformantur verba, quorum igitur cum nullus *ſit honos vivax*, nulla *gratia*, nullius etiam linguæ perpetuo idem manere poſſet ſtatus. Omnis autem, quam in linguis obſervare licet, diſſimilitudinis duo ſunt genera. Quæque enim diſſimilis eſt lingua aut tempore diverſo, at eodem locorum ſpatio, aut ſpatio diverſo, at eodem tempore. DIALECTUS quidem utrumque vocari poſſet genus, ſtrictius tamen poſteriori hoc vindicandum eſt nomen, priusque linguæ vicisſitudinum (incrementorum & defectuum) nomine appellandum. Linguam ſcilicet, quæ generatur, perenni communis ſocietatis vinculo juncta, tempore diverſo at eodem ſpatio diſſimilem eſſe patet. Res enim variæ (a), quibus formari atque commutari poſſunt linguæ,
omni-

a) "Andre Umgebungen bilden andre Menſchen, wie der Menſch ſelbſt ſich wieder die Umgebungen bildet, und eins das andre beſtimmt. Anders muß der Bewohner des Hochlandes, anders der

omnium ista loquentium tum æque os fingunt, quam ob causam ejusdem ætatis homines in universa gente pari loquuntur more, præsentique tantum tempore viventes a post genitis lingua discrepant. Cum primum autem quosdam inter cœtus casu quodam tollitur arctius hocce hominum ejusdem gentis commercium, & hi igitur a reliquis separati in unum se conglobant, illa jam oritur linguæ dissimilitudo, quam spatio diverso at eodem tempore contineri dicas. Iisdem igitur tum rebus circumstantibus in diversis hisce cœtibus non amplius est locus: induit sensim lingua unius cœtus cultum & habitum, ab illo, quo conspicua est lingua alterius, magis magisque abhorrentem (b). Non male linguam cum arbore

B 2

com-

Bewohner der Ebenen sich äussern, und jeder das Gepräge seiner Umgebungen tragen." FRIEDRICH WILHELM RIEMER, *Kleines Griechisch-Deutsches Handwörterbuch*, præfat. p. XIII. — Vocabula *Circumstantiæ*, *Res circumstantes*, *Circonstances*, *Liaisons*, *Umstände*, *Umständigheter*, quæ huic rerum quasi concatenationi (sit venia verbo) in variis imponuntur linguis, ab illo Germanico *Umgebungen*, primitivam rei notionem si spectes, parum differunt.

- b) Dissimilitudo hæcce spatii migrationibus in primis efficitur. Pars enim illa demigrans populi cujusdam lingua temporis successu locutura est, linguæ patriæ tam dissimili, quam terra, ubi nova sua collocavit domicilia, a pristina patria est remota. Neque tamen omnis dissimilitudo spatii a migrationibus proficiscitur. Possunt quidem diversi cœtus antiquas retinere fedes, etsi frequentiori deserunt misceri commercio. Linguam etiam tum diverso spatio revera dissimilem effectum iri, jure potest dici, cum disjuncto populo ipsa quoque regio (spatium), in qua habitant, in

compares. Quemadmodum enim hæc quotannis germinat: ita linguæ quoque incrementum, cum eodem spatio sed tempore diverso habitum mutant. Si verò ramum a radice arboris surgentem incidas & in alium feras locum, in arborem is excrescit novam, minimeque eandem, cui evulsus fuit ramus. Sic dissimilitudines linguæ, in spatio diverso occurrentes, non plane eandem constituunt linguam, sed diversas ejus dialectos. E quibus jam hæc sunt colligenda: 1° Omne postquam ita cessaverit commercium inter duas dialectos, ut nihil altera agat in alteram, diversaque utraque gaudeat naturæ quasi fabrica, & omnis utriusque industria in se sola formanda ponatur, pari quidem ratione ac fuscus rami de arbore abscissi & denuo plantati non cum hac amplius communicatur sed ad ipsum

plures disjungatur. Neque enim una pars divixæ gentis terram, quam altera incolit, suam posse vocat: quod ante divisionem potuit. — Si autem universæ cuidam genti placeret, antiquas relinquere sedes, novasque sibi quærere sub alia coeli plaga jacentes: dissimilitudo linguæ inde oritura ad prius illud genus esset referenda. Quamquam enim lingua diversarum terrarum diverso modo formatur circumstantiis; harum tamen effectus jam non spatii, sed temporis produntur diversitate, cum non amplius uno eodemque tempore in distantibus illis terris lingua ista usu veniat. — Observare denique licet, in lingua populi, societatis quamvis vinculo juncti, aliquam nihilo secius spatio diverso at eodem tempore dissimilitudinem apparere, præsertim si habitat terram ingentis amplitudinis. Loquuntur scilicet varie diversæ regiones. Sunt tamen hujusmodi dialecti magis inobservatæ, una semper florente atque dominante.

ipsum hunc rami nutriendum adhibetur: seu postquam in harum utraque, ut in corpore organico (ad mentem Celeberimi KANT definito), reciprocatione partium mutua quidquid instrumentum est, est simul finis, & quidquid finis, id simul instrumentum: tum utrique harum dialectorum proprium suum contigisse genium & utramque in propriam transiisse linguam. Cujus rei id certum est indicium, quod homines diversis hisce dialectis utentes se invicem non intelligunt. 2:o Quæ inter cives vigeant metropolum, Matrices appellandas esse linguas: Propagines (c), quibus provinciarum habitatores utantur. 3:o Qui igitur ortum linguæ cujusdam cognoscere cupiat, matricem hujus ei esse perferendam. Qui labor ut bene ipsi succedat, duplex est adhibenda ratio: altera externa sive historica, interna vero altera sive philologica. Illa originem investigat gentis, lingua, de qua quæritur, utentis. Ad hanc autem pertinet, ut sollicite in ipsa lingua exquirantur indicia, quibus demonstretur, illam certa quadam alia esse derivandam. Ne vero hæc frustra quæri putes, adspectum oportet parumper convertas in primævam Orationis humanæ conformationem.

Absurdam esse tam eorum opinionem, qui divinam Orationi humanæ tribuunt originem, quam qui consensu hominum voluntario illam credunt natam, opus minime est ut ostendat.

c) His appellationibus utentes sequimur JOSEPH. SCALIGERUM. Vide ejus Epistolam *Cosmographiæ* PAULI MERULÆ P. II, L. I, c. 8, insertam.

ostendamus. Nemo enim, facultates probe perspicuens homini concessas, dubitet, quin genita sit oratio illa primæva ex imitatione rerum sonantium, quæ hominem recenti vitæ dono fruentem circumdabant, hujus ex ore expressa. Qui soni imitantes, ad ipsas res sonantes exprimendas primum adhibiti, deinde significare cœperunt etiam res sono omni carentes. Cum enim rerum naturæ captus spectaculo rudis ille homo a pluribus quidem rebus similiter fere semet afficeretur, nomine, quod sonantes illæ visæ fuerunt ipsæ sibi imponere, etiam non sonantes, parem utcunque ideam sensumve ipsi imprimentes, æque putavit insigniendas (d). A paucis igitur profecta est Oratio humana elementis. Neque fieri potuit, quin verba e primis hisce sensim contexta cognitionem secum haberent evidentissimam. Quam tamen cultura linguarum magis magisque celat & imperspiciam reddit. Plura enim tum verba abjiciuntur obsoletaque fiunt; quæ cum articulos quasi constituent catenæ, quam percurrentibus propinquitat ululatorum nobis appareret, illis

d) Präglare rem explicat RIEMER. "Der Mensch, inquit, wirkt und schafft immer als ein Ganzes. Kein Sinn arbeitet für sich allein: sie helfen sich gegenseitig aus. Das Auge sieht nicht allein, das Ohr hört nicht allein u. so fort: aus ihren einzelnen Wahrnehmungen entsteht eine Gesamtempfindung, wofür das durch sie alle laufende Gefühl den Ausdruck wählt. So findet das, was dem Gefühl im Auge, im Ohr, im Geschmack und im Berühren schmeichelt, den Ausdruck durch einen ähnlichen Laut, wie das Entgegengesetzt-Wirkende durch einen dieser Wirkung angemessenen". L. c. præf. p. VIII.

illis jam perditis ipsa eorum, quæ in promptu sunt, difficillimè perspectu est propinquitas. Quam ob causam altiore ad eandem inveniendam perveſtigatione est opus. Etymologiæ hæc venit nomine. — Ut autem affinia sunt plura cujusque linguæ vocabula, sic cognatione ſemet attingunt etiam ad duas pertinentia, quarum altera ducit ab altera originem. Præterquam enim quod multa in utraque exſtent plane eadem verba, Radices etiam omnium linguæ propaginis verborum in matrice ejus oportet quærantur: iis tantum vocabulis exceptis, quæ ex tertia quadam ſuere adoptata. Jam ſi conferantur ſignificationes verborum in matrice & propagine cognatorum, quænam ſit aut matrix habenda lingua aut propago, haud nimis difficulter eruitur. Phyſicæ videlicet & propriæ in matrice reperientur ſignificationes; verborum vero propaginis magna pars metaphoricæ habebunt ſive improprias. Obſervandum enim eſt, propaginis verbis raro eaſdem plane ſubjectas eſſe notiones, quas habent verba matricis. Quæ quidem notionum varietas multum afferet adjumenti ei, qui linguarum duarum cognatarum utra mater, utra filia fuerit, inveſtigare cupit (e). Id tamen, obſervata ſimi-

e) Hac ipſa ratione voces primitivas a derivatis in eadem lingua poſſunt diſtingui — Significationum translatarum ingenioſa plenique eſt & audax viſ antiquiſſimarum. Homo enim e gremio matris naturæ nondum abſtractus, infantis more parvuli ibi quaſi dormitans, oculis nondum ſatis aut apertis aut argutis rerum haud ſatis acute cernere valuit discrepantias, ſed ſimiles illas judicavit, quarum nos ſimilitudinem ægre intelligimus.

similitudine, duarum linguarum voces intercedente, cavendum est, ne nimis creduli unam mox alterius esse matricem censeamus. Perpendenti enim cuique, orationem humanam rebus imitandis generatam esse sonoris, sed quarum plurimas eadem aut certe haud multum ab simili ratione omnes imitantur homines, difficile haud erit intellectu, aliquot in omni lingua vocabula similitudinem cum alienigenis, undecunque productis, haud obscuram servare. Ante igitur, quam certo statuamus, linguam quandam alterius vere esse matricem, maiore opus est istiusmodi genealogiæ firmamento: quod duobus nobis visum est contineri argumentis: 1:o Etymologiarum frequentia & multitudo: 2:o Analogia in his conformandis liquido & manifeste apparente.

In magna illa opinionum diversitate, quas viri multarum linguarum peritissimi de Latialis sermonis ortu atque natalibus conceperunt, plerisque arrisit & in vulgus etiam valuit ea maxime, cui placuit e lingua Græca nostram derivare. Romanorum haud paucos huic indulgisse opinioni, satis constat. Sic e. c. QUINTILIANUS profiteri non dubitat, Romanum ex magna parte sermonem e Græco esse conversum, nominaque Latina plurima præcipue ex Aeolica ratione orta (f). Duabus in pri.

f) *De Institutione Oratoria*, L. I, c. 5, sq. Recentiores eidem adductos sententiæ plures enumerat auctores JOH. NIC. FUNCCUS, diversas etiam aliorum hac de re recensens opiniones, quarum absurditatis nomine famosa est MELCHIORIS INCHOFERI, in *Historia*, quam vocat, *sacræ Latinitatis*, Noachum fingentis in Italiam venisse, ut nepotem inviseret Javanem, Linguamque Latinam ab illo ducere originem. Citati auctoris *de Origine & Pueritia Lat. Linguae*, L. I, c. 1, §§. 5-13.

TILL
DEN BÄSTE BLAND UPPFOSTRARE,
MIN STYFFAR,
COMMINISTERN
H_R. JOSEPH MAGN. LIMON.

*Min Far! jag vet, ej nänsin du begärde
för goda gerningar en annan lön,
än den du fann i dygdens eget värde,
viss om den sanning, du mig alltid lärde,
att hon, blott hon, kan skattas dyr och schön.
Men tillstånd dock en yngling för dig tråda,
som, fast ej lifvets skänk, fick allt af dig, —
allt hvad i lifvet menniskan bör gläda.
Tillåt des hjertas djup upplåta sig.
Han ville Orphei tjuvningsgåfva åga,
att ej för menskior endast kunna såga
välgerningarnas tal, han af dig njöt:
för djur, för trån han ville dem förklara,
och bjuda klippan sjelf hans vittne vara.*

Han mins, hur ödet snart för honom flöt
den oskuldssälla barndomsålderns lycka,
Borttryckt ur skötet af des gylde frid,
han nödens jernhand kände på sig tryck.
Dock anade han dunkelt sorgens tid,
vid en förgråten, tröslös moders smärta
så lycklig än, då, slutet till des hjerta,
han ej förstod, att hon så mången tår
göt för den faderlöses framtidsår!

Du kom, min Far: din hand den spåda räcktes,
och förd till dalen af en bortgömd bygd,
han der mot nöd och last vann lika skygd.
Hvar stund uppfostrarns vård till honom sträcktes,
Men icke nöjd, att lifva hjertats dygd,
du också tankens mognad ville främja,
och känslans fordran med förståndets sänja.
Vid horisontens rand du vtsåde
det helga visdomsberget för hans öga:
och håg och krafter sökte honom ge,
med trånga fleg att sträva till det höga.
För svag — på vägen tröttnade hans fot;
men, hulde, tag du dock hans tack emot!

JOHAN GABRIEL LINSÉN.

§. 13. Ut vero omnium, quas homines colunt, rerum, sic rei moralis progressio non recta linea, sed per ambages facta est & errores. Neque climatis, quæstus, societatis, imperii, consuetudinis, traditionis, casus, ceterarumque rerum externarum in hominum cogitandi & sentiendi rationem vis potuit, quin maximam efficeret diversis locis & temporibus, legum, rituum, præceptorum, opinionum moralium diversitatem.

Compares, duce Historia, primum gentes præcæ inter se, deinde medium ævum cum antiquo & cum recentiori, tum vero hodiernas in diversis mundi partibus nationes, unam cum altera. Observes autem non modo religionis, legum, litterarum, sed bellorum etiam, commutationum civilium, coloniarum, commerciorum, artium in mores & moralia hominum judicia effectus varios & graves. Exemplo sit equitum medio ævo errantium, amoremque Dei & Feminarum profitentium, cum iustitia & magnanimitate conjuncta fortitudo: quos cum Heroibus Græciæ antiquissimæ, Hercule, Theseo, ceterisque, comparare, non erit a re alienum (k).

C

§. 14.

k) V. CUNE DE ST. PALAYE *Memoires sur l'ancienne chevalerie*, Vol. I — 3. Cujus generis ut plures sint libri, certi scilicet temporis mores & instituta describentes, optare convenit. Cfr. MEINERS *Vergleichung der Sitten, der Verfassungen, der Gesetze &c. des Mittelalters mit denen unsers Jahrhunderts*, B. I — III Hannover 1793, 94.